

1. Shrnutí

- Ekonomika ČR vloni navázala na úspěšný rok 2014 a dále rostla. I díky mimořádným faktorům (dočerpávání peněz z fondů EU, propad cen ropy na světovém trhu) se jí dařilo nejvíce od období konjunktury ve druhé polovině předešlé dekády. Meziroční tempo růstu hrubého domácího produktu¹ (HDP, +4,5 %) bylo nejvyšší za posledních osm let, nárůst hrubé přidané hodnoty (HPH, +3,9 %) rovněž. V Evropské unii se z hlediska dynamiky HDP mezi úspěšnější ekonomiky řadily pouze Irsko (+26,3 %), Malta (+6,4 %) a Lucembursko (+4,8 %). V porovnání s přírůstkem HDP celé Unie (+2,0 %) byl tuzemský růst více než dvojnásobný a projevil se v pokračující reálné konvergenci české ekonomiky k průměrné úrovni tohoto hospodářského celku. Zatímco v roce 2012 se HDP na obyvatele v paritě kupní síly v ČR rovnal 82 % průměru zemí EU, vloni již 85 %. Z novějších členských zemí (vstupujících do EU po roce 2000) dosahovala vyšší ekonomické výkonnosti jen Malta, v rámci celé osmadvacítky patřila Česku patnáctá příčka. V obou srovnáních (v rámci novějších členských zemí i celé EU) naše ekonomika potvrdila svoji pozici z roku 2014, která byla dosud historicky nejlepší.
- Na růstu národního hospodářství se v loňském roce – stejně jako v roce 2014 – podílely všechny klíčové složky domácí poptávky². V rámci zahraničního obchodu přispěly pozitivně pouze služby, přebytek obchodu se zbožím byl nižší než před rokem. Hlavním zdrojem byly dynamicky rostoucí investice (tvorba hrubého fixního kapitálu, +2,3 p.b.) a váhově významné výdaje na konečnou spotřebu domácností (+1,5 p.b.). Strana nabídky byla pozitivně ovlivněna především pro-exportně orientovaným zpracovatelským průmyslem (+2,1 p.b.) a službami (+2,2 p.b.). Z dvaceti hlavních odvětvových uskupení se vloni dařilo čtrnácti oborům, v předchozím roce třinácti. Z odvětví služeb se hrubá přidaná hodnota snížila pouze v dopravě a skladování; peněžnictví a pojišťovnictví; ostatních činnostech. Do poklesu se vrátila těžba a dobývání, nedařilo se ani energetice.
- Ve struktuře investic, které stouply o 9,0 %, dominovaly z hlediska dynamiky i podílu na hospodářském růstu investice do ostatních budov a staveb. Jejich nárůst o osminu (+12,6 %, nejvyšší od poloviny devadesátých let) souvisel především s dočerpáváním evropských fondů a s tím spojeným mohutným nárůstem investic vládních institucí (+30,1 % nominálně). Objemově nejvýznamnější investice nefinančních podniků, tvořící dlouhodobě zhruba tři pětiny celkových investic, stouply v nominálním vyjádření o 5,4 %.
- Nárůst počtu zaměstnanců i průměrné mzdy se odrazily v meziročně vyšším objemu mezd a platů náležitých domácnostem (+64,0 mld. korun nominálně). Byly tak hlavním faktorem růstu hrubého disponibilního důchodu domácností (+77,4 mld. korun). V reálném vyjádření (při zohlednění vývoje cen výdajů na konečnou spotřebu domácností) byl hrubý disponibilní důchod o 3,3 % vyšší než před rokem. Domácnosti se nebály prostředky utrácet, což dokresluje i míra úspor (12,0 %), která meziročně fakticky stagnovala, avšak oproti krizovému roku 2009 (13,5 %) byla výrazně nižší. Výdaje na konečnou spotřebu stouply o 3,1 % – šlo o nejsilnější přírůstek spotřeby domácností od roku 2007, přitom již druhým rokem se zvyšovaly výdaje na předměty dlouhodobé, střednědobé i krátkodobé spotřeby a rovněž výdaje na služby.
- Na trhu práce převažovaly v roce 2015 pozitivní tendence. Sílicí ekonomika vytvářela nová pracovní místa, což vyústilo v nejvyšší meziroční růst celkové zaměstnanosti (o 1,4 %) po roce 2008. Práci mělo nejvíce lidí v historii samostatné ČR. Více než 3% tempem rostla zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu, zejména vlivem výroby dopravních prostředků a na ně navázaných oborů. Dařilo se však i většině odvětví ve službách – profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti zaznamenaly v úhrnu nejvyšší růst za posledních osm let. Tendence přechodu sebezaměstnaných do zaměstnaneckých pozic pokračovala a projevila se nejvíce ve zpracovatelském průmyslu.
- Růst hodinové produktivity práce vyjádřené poměrem HPH a celkového počtu odpracovaných hodin zrychlil na 3,8 % a docílil nejvyššího meziročního tempa za posledních osm let. Z významnějších oborů se produktivita snížila jen v energetice, dopravě a skladování. Produktivita (přepočtená dle parity kupní síly) činila 74 % úrovně EU a řadila ČR v pořadí členských zemí za Slovensko i Slovinsko na sedmácté místo.
- Obecná míra nezaměstnanosti nadále klesala, na sklonku roku se nacházela nejnižší od listopadu 2008 a Česko tak v rámci zemí EU atakovalo pozici země s nejnižší mírou nezaměstnanosti. Nabídka volných pozic prostřednictvím úřadů práce překonala 100tis. hranici, největší šanci na uplatnění měli kvalifikovaní manuální pracovníci, v některých regionech se poměr uchazečů a nabízených pozic již blížil jedné. Nadále existoval významný územní i vzdělanostní (resp. kvalifikační) nesoulad mezi

¹ Pokud není uvedeno jinak, jsou data o HDP, hrubé přidané hodnotě a jejich složkách vyjádřena ve stálých cenách. Údaje jsou neочиštěné o kalendářní vlivy a byly zveřejněny 30. června 2016.

² Jde o rozklad změny HDP bez vyloučení dovozu pro konečné užití.

nabízenými volnými pozicemi a registrovanými uchazeči o zaměstnání. Déle než dva roky bylo bez práce téměř 30 % všech evidovaných uchazečů. Míra nezaměstnanosti osob se základním vzděláním se snižovala jen pomalu a na konci roku stále významně přesahovala 20% hranici (podíl osob se základním vzděláním na celkové populaci je však v ČR nízký, nedosahuje ani poloviny úrovně EU).

- V průběhu roku výrazně stoupl podíl (zejména průmyslových) podniků, které považují nedostatek pracovní síly za bariéru svého růstu. Tato skutečnost se promítla i do dynamiky růstu mezd, které v průběhu roku postupně zrychlovaly (z 1,7 % meziročně až na 3,2 % v posledním čtvrtletí). Podobně jako v předchozím roce došlo k nárůstu minimální mzdy, což se odrazilo ve vyšší dynamice výdělků v odvětvích, resp. v regionech s nízkou mzdovou úrovní a následně přispělo ke snížení celkové mzdové diference. Přetrvávající nízkoinflační prostředí udrželo růst reálných mezd (o 2,4 % meziročně) na druhé nejvyšší hodnotě po roce 2007.
- Celková cenová hladina se v roce 2015 podle implicitního deflátoru HDP zvýšila o 1,0 %, spotřebitelské ceny byly meziročně vyšší o 0,3 %. V prvním případě šlo o nejslabší růst za poslední čtyři roky, ve druhém dokonce od roku 2003. Utlumený cenový vývoj do Česka pronikal ve velké míře ze zahraničí spolu s dovozem zboží (-1,9 %). Byl rovněž charakteristický pro drtivou většinu zemí EU – více než 1% tempem se spotřebitelské ceny v loňském roce zvyšovaly pouze na Maltě a vyšší než půlprocentní přírůstek si připsaly další tři země. S deflací se potýkaly dvě pětiny všech členských zemí.
- Pokračující pokles cen zemědělských výrobců (vč. ryb) v roce 2015 (-6,0 %) se skrze výrobní řetězec přenesl do cen potravin. Snížily se o 1,1 %, poprvé od roku 2009. Ceny energií (elektrické a tepelné energie, plynu a ostatních paliv) po ojediněle silném poklesu v roce 2014 (-5,2 %) již mírně rostly (+1,2 %), jejich přírůstek nicméně setrval pod průměrem posledních pěti (+2,3 %) i deseti let (+4,8 %). Ceny samotné elektřiny se nadále snižovaly (-0,4 %), ceny plynu a tepelné energie stouply o 3,0, resp. o 1,9 %.
- V porovnání s rokem 2005 se spotřebitelské ceny v ČR zvýšily o 23,6 %. Většina tohoto růstu se odehrála v průběhu let 2006–2008 (celkově +12,1 %) spolu s rokem 2012 (+3,3 %). Naopak během let 2014 a 2015 tyto ceny narostly jen o 0,7 %. Z jednotlivých oddílů spotřebního koše zaznamenaly nejsilnější zdražení alkoholické nápoje a tabák (+60,9 %), což souviselo s růstem spotřebních daní uvalených na tabák. Následovaly je výdaje na zdraví (+52,9 %) a bydlení, voda, energie a paliva (+44,6 %), kde se rychle zvyšovaly ceny nájemného z bytu (o 72,6 %); vodného a stočného; energií (+59,2 %). Naopak ceny pošt a telekomunikací v tomto období poklesly (díky silicím konkurenčnímu boji mezi poskytovateli mobilního a internetového připojení) o 20,1 %, za nižší ceny než v roce 2005 se nakupovaly vlivem levných dovozů oděvů ze zahraničí také odívání a obuv (-12,4 %). O 6,1 % poklesly i ceny bytového vybavení, zařízení domácnosti, oprav.
- I přes dlouhodobý nárůst spotřebitelských cen přetrvávají ceny v České republice stále podstatně nižší než v Evropské unii. Podle komparativní cenové hladiny skutečné individuální spotřeby dosahovaly ceny v Česku v roce 2015 pouze 59,0 % průměrné úrovně Unie a 54,9 % průměru zemí EU15. V porovnání s rokem 2005 se cenová hladina v Česku přiblížila cenám běžným v Unii o 5,0 p.b. a cenám v původní patnáctce o 3,9 p.b., avšak v samotných letech 2011–2015 se ceny v ČR průměru zemí EU i EU15 bez přestání vzdalovaly.
- Deficit vládních institucí poklesl v roce 2015 na 18,7 mld. korun, v relaci k HDP se snížil na 0,4 %. V obou případech šlo o nejlepší výsledek v historii datované od roku 1995. Příklon k redukci schodků byl v ČR patrný již od roku 2010, podobně jako v eurozóně i celé EU. Na meziročním zlepšení hospodaření vládních institucí o 64,4 mld. se podílely místní vládní instituce i fondy sociálního zabezpečení, především však výrazný pokles deficitu ústředních vládních institucí o 43,1 mld. Rok 2015 byl příznivý i z pohledu vývoje dluhu. Navzdory jeho nárůstu o 17,1 mld. se míra zadlužení vládních institucí snižovala již druhým rokem. V závěru roku činila 40,3 %, šlo o sedmou nejnižší úroveň v Unii. Česko i nadále plnilo obě fiskální maastrichtská kritéria, spolu s ním mělo takto udržitelné vládní finance ale už jen deset zemí EU.
- Vnější nerovnováha ČR charakterizovaná úhrnem deficitu prvotních důchodů a běžných transferů přetrvává značná. V roce 2015 došlo k čistému odlivu finančních prostředků v rozsahu 334,7 mld. korun, když v podobě samotného deficitu důchodů z vlastnictví odešlo do zahraničí již 354,2 mld. Hospodářství trátilo na přerozdělení se zahraničím výrazných 7,3 % HDP, meziročně se však tato nerovnováha zlepšila. Podíl hrubého disponibilního důchodu na HDP byl v ČR podle dostupných údajů sahajících do roku 2014 po Irsku druhý nejnižší již šest let. Celkovou vnější nerovnováhu, danou deficitem běžných transakcí se zahraničím (rozdílem mezi hrubými národními úsporami a tvorbou hrubého kapitálu, resp. součtem salda zahraničního obchodu, prvotních důchodů a běžných transferů), se tuzemsku dařilo držet pod 100 mld. korun čtvrtým rokem. Vloni Česku na financování tvorby hrubého kapitálu chybělo 55,5 mld.

